

KWETSBAAR MAAR HOOPVOL

Gespreksnotitie ter voorbereiding van

een beleidsnota over Kerk en pastoraat

in het bisdom Groningen-Leeuwarden vandaag en morgen (2010-2020)

Procedure:

- 1. Deze notitie is op 3 april 2009 vastgesteld door de staf van het bisdom.*
- 2. De staf heeft op 3 april 2009 besloten deze notitie voor te leggen aan de pastoresconferenties en de regionaden in het bisdom met het doel deze notitie te bespreken vóór 1 november 2009. Wijzigingsvoorstellen zullen in de staf van het bisdom besproken worden.*
- 3. Op 1 december 2009 zal de notitie op de website van het bisdom geplaatst worden, zodat ook individuele katholieken in het bisdom kunnen reageren (tot 1 februari 2010).*
- 4. Na 1 februari 2010 zal de definitieve versie van deze notitie als beleidsnotitie vastgesteld worden, die als basis wordt gebruikt voor de beleidsnota 2010-2020.*

I. Inleiding

Nederland vandaag

Nederland is een welvarend land. De scholingsgraad is hoog. De medische zorg staat op een hoog peil. Er is een breed pakket aan sociale voorzieningen. Er is een ruim aanbod van levensmiddelen. De woningen zijn van goede kwaliteit. We kunnen ons in vrede en vrijheid ontwikkelen.

Toch is er sprake van onzekerheid en zorgen. Onzekerheid door de economische ontwikkelingen, de kredietcrisis en de recessie. Zorgen over de opwarming van de aarde en de milieuvervuiling. Onzekerheid en spanningen rond de integratie van nieuwkomers. Zorgen over de toenemende armoede in een welvarend land. Hevige discussie over normen en waarden, zoals vrijheid van meningsuiting. Onzekerheid door de dreiging die uitgaat van het internationale terrorisme.

De onzekerheid en zorgen worden versterkt door het verlies aan maatschappelijke samenhang. Die samenhang is verminderd door trends als individualisering, secularisering en differentiatie. Er zijn aparte “wereldjes” ontstaan met weinig onderlinge contacten: economie, politiek, wetenschap, kerk, sport, enzovoort. Groepen spelen nog wel een rol, maar zij zijn veelal tijdelijk, flexibel, open, en kennen vaak vrijwillige verbintenissen met een minimum aan gedragsregels.

Tegelijkertijd worden we uitgedaagd om opnieuw na te denken over de wezenlijke dingen van het leven. Wat zijn onze prioriteiten? Wat maakt ons werkelijk gelukkig? In hoeverre speelt het christelijk geloof daarin een rol?

Christelijk geloof vandaag

Het christelijk geloof verdwijnt steeds meer naar de achtergrond. Steeds minder sectoren van de samenleving zijn direct verbonden met het christelijk geloof. Het aantal kerkgangers neemt af. De Kerk is een omgekeerde piramide: veel ouderen, weinig jongeren. De volkskerk is een minderheidskerk geworden. Bovendien is de Kerk relatief gesloten en sterk op de eigen kring van “kernleden” gericht.

Er is een groeiende kloof tussen de officiële leer van de Kerk en het geloof van de leden. Er is veel onzekerheid rond geloven. Het agnosticisme en het “ietsisme” groeien. Het religieuze en levensbeschouwelijke landschap is verbrokken.

Aan de andere kant is er een grote behoefte aan spiritualiteit en zingeving. Kloosterbezoek en pelgrimeren zijn populaire bezigheden. Boeken en lezingen over spiritualiteit mogen zich verheugen in grote belangstelling. Mensen verlangen naar een visie waardoor ze geïnspireerd

raken. Ze willen hun geloofservaringen wel delen, maar kunnen daarvoor vaak moeilijk woorden vinden.

“Kwetsbaar maar hoopvol”

Gespreksnotitie ter voorbereiding van een beleidsnota over Kerk en pastoraat in het bisdom Groningen - Leeuwarden vandaag en morgen (2010-2020)

De Kerk heeft veel te bieden, maar vindt het moeilijk om de juiste aansluiting te vinden bij de vragen van mensen in de hedendaagse samenleving. De Kerk kan mensen zicht geven op sporen van God in de alledaagse werkelijkheid. De Kerk kan mensen het evangelie laten ontdekken als een actuele blijde boodschap. Daarvoor staan verschillende middelen ter beschikking: vieringen, ontmoetingen, geloofsverhalen vertellen, liederen zingen, armenzorg, “profetisch” spreken over maatschappelijke ontwikkelingen.

Kerk in bisdom Groningen-Leeuwarden vandaag

De Kerk in het bisdom Groningen-Leeuwarden kent zegeningen en zorgen. De kleinschaligheid schept betrokkenheid, wat blijkt uit het relatief hoge kerkbezoek en de relatief hoge opbrengst van de Actie Kerkbalans (ten opzichte van andere bisdommen in Nederland). Er is veel kwaliteit bij betrokken gelovigen. De inzet van vrijwilligers is groot. Er zijn nu nog relatief veel priesterkandidaten. Daarnaast mogen we ons verheugen in de belangstelling van pastoraal werkers van buiten ons bisdom. De deelname aan de Pastorale School is goed.

Daarnaast zijn er zorgen in verband met de kwetsbaarheid van de Kerk. Het aantal priesters en pastoraal werkers neemt af. Het wordt moeilijker om de bestuurlijke kwaliteit in parochies op peil te houden. Er leven twijfels over de toekomst: “Zijn wij de laatste generatie?” En: “Kunnen we ons kerkgebouw behouden?” Er is sprake van vergrijzing van kerkbezoekers en vrijwilligers.

Ondanks de zorgen over de kwetsbaarheid van de Kerk zijn we, mede gezien de zegeningen, hoopvol met het oog op de toekomst. Christelijke hoop is niet gebaseerd op getallen, maar op Gods belofte. In Christus blijft God bij de Kerk tot de voltooiing van de tijd. Christelijke hoop motiveert mensen tot gebed en concrete inzet.

Die concrete inzet maakt vernieuwing mogelijk waarbij aangesloten wordt op de geloofsbeleving van mensen. Het is van belang dat de bronnen van ons geloof opnieuw toegankelijk worden en volop gaan stromen. De Schrift en de persoon van Jezus Christus kunnen ons ook nú door de Heilige Geest blijven inspireren.

De Kerk geeft, op basis van Schrift en Traditie, een antwoord op het diepe verlangen van mensen naar spiritualiteit, zingeving en houvast. Wij worden aangespoord om de Blijde Boodschap van onze verrezen Heer in de praktijk te brengen: in onze persoonlijke situatie, op school en op het werk. En in ons maatschappelijk handelen kan de katholieke sociale leer een belangrijke leidraad zijn.

II. Kerk in bisdom Groningen-Leeuwarden morgen: 2010-2020

Missie

De komende tien jaar willen we met nieuw elan werken aan een Kerk, die mensen op een eigentijdse wijze via de boodschap van Jezus Christus in contact brengt met God. Een Kerk, die middenin de wereld staat. Een Kerk, die mensen troost, bemoedigt, steunt en uitdaagt. Een Kerk, die vol overtuiging werkt aan het doorbreken van het Rijk Gods op aarde, het Rijk van heelheid van de schepping, gerechtigheid en vrede. Een Kerk, die bestaat uit vitale geloofsgemeenschappen. Een Kerk, waar ook jongeren zich thuisvoelen. Een Kerk met aantrekkingskracht en uitstraling. Dat is onze missie!

Op basis van de beknopte analyse van hoofdstuk I leidt deze missie voor het bisdom Groningen-Leeuwarden tot de volgende beleidsprioriteiten en versterkingen op de verschillende werkvelden voor het decennium 2010-2020.

Liturgie

Er zal nieuw beleid worden ontwikkeld rond de eucharistie met als doel het versterken van het eucharistisch besef, met name als het gaat om de weekendliturgie.

Iedere parochie wordt opgebouwd vanuit het vieren van de eucharistie: het tegenwoordig stellen van Jezus Christus. Gods liefde is voor ons zichtbaar in kruis en opstanding van Jezus Christus.

In 2009 zal er een intensief gesprek zijn met de priesters, de diakens en de pastoraal werkers over de plaats van de eucharistie in het persoonlijk leven en het leven van de Kerk. Daarbij zullen ook aan de orde komen: communievieringen, woordvieringen, gebedsvieringen, en het opzetten van nieuwe vormen van missionaire liturgie.

Kerkopbouw

Er zal krachtig ingezet worden op kerkopbouw met als doel het behouden en versterken van de vitaliteit van de geloofsgemeenschappen in ons bisdom. Die vitaliteit heeft betrekking op de parochiebesturen, de pastorale teams, de vrijwilligers, maar ook op de situatie rond gebouwen en financiën. De huidige vitaliteit wat betreft menskracht en middelen (gebouwen, financiën) zal in 2009 in kaart gebracht worden, waarschijnlijk mede op basis van KASKI-onderzoek.

Er zal in goed overleg met de besturen en pastorale professionals gezocht worden naar nauwere samenwerking tussen parochies. De dienstverlener voor kerkopbouw zal daarbij ondersteuning en begeleiding geven. In dat proces zullen ook de parochianen betrokken worden.

Het is belangrijk dat de inzet van alle gedoopten vergroot wordt, uitgaande van de opvatting dat de geloofsgemeenschap mededragers is van het pastoraat. Daarom zal er aandacht zijn voor het ontwikkelen van een missionaire houding: het betrekken van de rand- en buitenkerkelijken. Omdat we willen werken aan groei en verdere teruggang willen

voorkomen, is grotere betrokkenheid van met name jongeren en mensen tot vijftig jaar zeer gewenst.

Eventuele kerksluitingen zullen goed begeleid worden.

Catechese - onderwijs

Ook zal er prioriteit gegeven worden aan catechese en geloofscommunicatie. Doel is om van onze parochies meer lerende gemeenschappen te maken: mensen winnen voor Jezus Christus door in gesprek te gaan over zingevingsvragen en geloofservaringen. Zodoende kunnen mensen woorden vinden voor hun geloof en kan de sprakeloosheid van veel gelovigen doorbroken worden.

Voor het versterken van catechese en geloofscommunicatie zal nauw samengewerkt worden met de Katholieke Bijbelstichting, onder meer voor het promoten van de catechese-methode “Geloven Nu”. Ook zal er ingezet worden op een doorlopende lijn van catechese voor kinderen, jongeren, ouders en grootouders.

Vormen van huisliturgie (zoals “Geloven Thuis”) zullen bevorderd worden. Naast de bestaande Alphacursus wordt mogelijk een nieuwe introductiecursus voor (nieuwe) katholieken en geïnteresseerden ontwikkeld. Tevens zal er aandacht zijn voor het stimuleren van kleine kerkgemeenschappen (“small christian communities”).

Daarnaast zal gekeken worden naar de mogelijkheden om de samenwerking met katholieke scholen te intensiveren.

Naast drs. Peter Vermaat zal er per 1 januari 2010 een nieuwe fulltime dienstverlener voor catechese/onderwijs komen. De dienstverleners zullen bij al deze activiteiten samenwerken met de pastorale professionals en besturen in de parochies, de Pastorale School (voor de toerusting van vrijwilligers) en met geschoolde vrijwilligers.

Jongerenpastoraat - gezinspastoraat

Het jongerenpastoraat zal verder ontwikkeld worden. De diocesane jongerenwerker, drs. Hao Tran, zal hierbij samenwerken met de pastorale professionals, besturen en vrijwilligers in de parochies.

Er zijn relatief veel jongeren actief in het bisdom, maar de “vertaalslag” naar jongerenactiviteiten op parochieel niveau loopt nog moeizaam. De actieve jongeren in het bisdom zijn vaak eenlingen uit parochies en niet zozeer trekkers van jongerengroepen.

Onderzocht zal worden of het zinvol is om jongerenactiviteiten te organiseren op regionaal niveau, tussen het bisdom en de individuele parochie.

In de komende tien jaar zal de verdere ontwikkeling van het jongerenpastoraat vooral gericht zijn op het opzetten en begeleiden van jeugdgroepen in de parochies, het verstevigen van jongerenkoren, misdienaars- en acolietengroepen.

Daarbij kan ingespeeld worden op de mogelijkheid om het functioneren in een parochie, bijvoorbeeld als misdienaar of acoliet, te laten gelden als maatschappelijke stage.

Ook zal er aandacht zijn voor het benutten van moderne media in relatie tot jongeren.

Bovendien wordt aan pastorale teams en parochiebesturen gevraagd om een eerstverantwoordelijke voor jongeren aan te stellen. Tevens zal er vanuit het bisdom gewerkt worden aan de versterking van het gezinspastoraat.

Studentenpastoraat

De bestaande studentenparochie in Groningen is klein. Er zal worden gewerkt aan het versterken en verbreden van het studentenpastoraat in ons bisdom, met als doel een steviger katholieke presentie onder studenten en intellectuelen.

Daartoe wordt het project “missionair pastoraat onder studenten” in het leven geroepen. Het gaat hierbij in eerste instantie om een project van drie jaar met externe financiering. Daarnaast zal gezocht worden naar mogelijkheden voor invulling van de leerstoel van de Radboudstichting

Diaconie

In het komend decennium zal eveneens ingezet worden op versterking van de diaconale activiteiten en presentie. Dat zal gebeuren in nauwe samenwerking met de besturen en medewerkers van het Katholiek Maatschappelijk Activeringswerk (Solidair Friesland, Solidair Groningen & Drenthe) en wellicht met de diakens in ons bisdom.

Groepen waar het diaconaal handelen zich vooral op zal richten zijn: ouderen en zieken, mensen die een beroep doen op de WMO, mensen die “buiten de boot” zijn gevallen, mensen die te lijden hebben van de economische recessie, de verre naasten.

Een belangrijk thema zal zijn: het bevorderen van de bekendheid van het katholiek sociaal denken, onder meer in relatie tot de implementatie van het oecumenisch armoederapport.

Ook zal er aandacht zijn voor de relatie tussen liturgie, spiritualiteit en diaconie, de “binnenkant” van ons diaconaal handelen.

Welzijn en vorming pastoraal personeel

Het bisdom hecht grote waarde aan het welzijn van het pastoraal personeel. Dat welzijn is van wezenlijk belang voor een goede beroepsuitoefening. Om dat welzijn te bevorderen zal de bisschop welzijns- en functioneringsgesprekken voeren met de priesters en diakens, en de personeelsfunctionaris met de pastoraal werkers.

Daarnaast biedt het bisdom mogelijkheden voor de permanente vorming van het pastoraal personeel, zoals retraites, vormingsactiviteiten onder leiding van dienstverleners en/of vicarissen, externe vormingsactiviteiten (met name door de FKT/Luce).

Tevens biedt het bisdom door de inzet van dienstverleners en professionals in het basispastoraat mogelijkheden voor vorming van vrijwilligers in de parochie.

Oecumene

In het komend decennium zal het bisdom verschillende initiatieven ontplooiën om de oecumenische samenwerking met andere christelijke kerken te bevorderen. Vooral op catechetisch en diaconaal terrein is er nog “een wereld te winnen”. Daartoe zullen de parochies gestimuleerd worden.

Er zijn ook grenzen, met name op liturgisch gebied. Zo behoren een gezamenlijke eucharistie/heilig avondmaal en intercommunie niet tot de mogelijkheden.

Het bisdom zal een cursus oecumene aanbieden, verzorgd door de Katholieke Vereniging voor Oecumene.

Roepingenwerk

Het roepingenpastoraat zal versterkt worden met als doel over voldoende en goed gekwalificeerde pastorale professionals te kunnen blijven beschikken. Vitale geloofsgemeenschappen hebben inspirerende leiders nodig, getuigen van Jezus Christus. Het roepingenpastoraat zal zich richten op priesters, diakens, pastoraal werkers en religieuzen.¹

Priesterreligieuzen uit Colombia

Het bisdom biedt, via de priesteropleiding aan het Ariënskonvikt/FKT in Utrecht, de mogelijkheid van vorming en ingroei van drie Colombiaanse priesterstudenten. Bovendien wordt aan een Colombiaanse priester en een Colombiaanse diaken een inburgeringstraject aangeboden met het oog op het mogelijk toekomstig functioneren in het bisdom.

Tussentijds zullen de vorderingen rond de Nederlandse taal, de ingroei in de Nederlandse samenleving en de studievorderingen geëvalueerd worden.

Financiën

Het bisdom Groningen-Leeuwarden is financieel gezond. Dat moet zo blijven.

De versterkingen op de verschillende werkvelden vragen om extra financiële middelen.

Deels is daarvoor ruimte in de exploitatie, deels worden er nieuwe bronnen aangeboord, zoals fondsen.

De economische recessie laat zich ook merken in de ontwikkeling van het vermogen van het bisdom. In de komende periode zal de econoom, mr. drs. Bas van der Ven, zich richten op het werven van extra financiële middelen.

Het bisdom hecht grote waarde aan financieel gezonde parochies, aangezien dit een basisvoorwaarde is voor een goed lopende parochiële organisatie ten dienste van het pastoraat en het geloofsleven. De feitelijke financiële situatie van onze 82 parochies zal in de komende

¹ Het vereiste opleidingsniveau voor priesters is een afgeronde, door de bisschop erkende, rooms-katholieke priesteropleiding, bij voorkeur Ariënskonvikt/FKT van de Universiteit van Tilburg (gevestigd te Utrecht) en voor late roepingen: Priesteropleiding Bovendonk. Het vereiste opleidingsniveau voor diakens en pastoraal werkers is minimaal een afgeronde r.k. theologische opleiding op HBO-master-niveau.

tijd nader in kaart gebracht worden (exploitatie, personeelslasten, reserves, vermogen, staat en onderhoud van de gebouwen). Deze financiële cijfers zullen op grond van reële aannames geëxtrapoleerd worden tot het jaar 2020, waarbij uiteraard sprake zal zijn van zekere marges. Die aannames hebben betrekking op de ontwikkelingen met betrekking tot Actie Kerkbalans, het aantal parochianen, het aantal kerkgangers, het aantal priesters en diakens en pastoraal werkers, het aantal actieve vrijwilligers.

Vervolgens zullen een aantal keuze-varianten geschetst worden m.b.t. samenwerking tussen parochies, de toekomst van de gebouwen en de personele bezetting.

Versterking van de bisdomstaf en de dienstverlening

Om het bestaande werk te kunnen continueren en om het nieuwe beleid te kunnen uitvoeren is versterking van de formatie noodzakelijk. Op korte termijn gaat het om:

- Invulling van de vacature secretaris –kanselier/personeelfunctionaris: is geregeld met de benoeming van drs. Peter Pot per 1 januari 2009 halftime en per 1 januari 2010 fulltime.
- Invulling van de vacature hoofd communicatie (0,5 fte): is geregeld met de benoeming van mevrouw drs. Laetitia van der Lans per 15 maart 2009.
- Opnieuw aanstellen van een dienstverlener kerkopbouw (na 11 jaar): is geregeld met de benoeming van drs. Herman Agterhoek per 1 mei 2009 halftime en vanaf 1 september 2009 fulltime (van 0,0 fte naar 1,0 fte).
- Uitbreiding van de dienstverlening catechese/onderwijs: is geregeld met de benoeming van een nieuwe fulltime dienstverlener op dit gebied per 1 januari 2010 (in totaal van 0,6 naar 1,6 fte).

In 2010 gaat het om de volgende wijzigingen:

- Diaconie (0,5 i.p.v. 1,1 fte): daarbij wordt uitgegaan van nauwe samenwerking met de MA-werkers drs. Jan Bosman (Solidair Friesland) en drs. Ellen Hogema (Solidair Groningen & Drenthe) en de diakens in ons bisdom; de financiering wordt besproken met de PCI-en in het bisdom; de huidige dienstverlener diaconie, drs. Willy van Olffen, gaat per 1 oktober 2009 met pensioen.
- Liturgie (van 0,1 fte, momenteel ingevuld door regiovicaris drs. Johan te Velde, naar 0,5 fte).
- Studentenpastor (parttime), mogelijk in combinatie met een andere pastorale functie; hiervoor zullen fondsen benaderd worden.

Tot slot

Laten wij door goede onderlinge communicatie en met een dienstbare opstelling samenwerken in ons prachtige bisdom, in de overtuiging dat de verrezen Christus verborgen in ons midden aanwezig is en door ons handelen zichtbaar wil worden!

Mgr. Dr. G. J. N. De Korte,
Bisschop van het bisdom Groningen-Leeuwarden

Groningen, 3 april 2009